

על כן אין איסור בשעת לבישה אלא כשהולכת בין אנשים, על כן לא הזהירה התורה אלבישה אלא שלא תלך בין האנשים בתיקוני איש שמכשלת אותם בהתהורר ע"כ דבריו, ולפי דבריו אשה שתצא עם כלי גבר כלי זיין בין נשים אין איסור רק שלא תתערב עם גברים ולפי מה שהבאתי לעיל מדינא דהיי זה להיפור, אפילו בינה לבין עצמה אסור שיהיה עליה זיין, וגם לפי הרמב"ם בספר המצות שהבאתי לעיל שזה כמעט ע"ז בודאי זה אסור בשעת לבישה לנשים כמו לגברים, וצ"ע בזה.

ט. פני ישיבה במלחמת מצוה

ובנוגע לבני ישיבה לגייס במלחמותינו עם הערבים, כתבתי מכבר שזה נחשב למלחמת מצוה מהצר הבא עלינו, ומלחמת כיבוש ארץ ישראל, וגם מלחמת עמלק, כפי שכתבתי בשם הגר"ח זצ"ל שעמלק זה לא רק גזע אלא גם שיטה, שמי שרוצה להשמידנו ולזרוק אותנו לים הוא בבחינת עמלק. ומה שזכר בגמ' נדרים ל"ב ע"א: אמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שנאמר זירק את חניכיו ילידי ביתו וכו', אין זה שייך לעניננו כי כאן מדובר על מלחמת מצוה, ושם לא היה מלחמת מצוה, רק להציל את בן אחיו, ורק שלש מלחמות מצוה כתובים ברמב"ם מגמ' סוטה ועוד.

וכן מה שנמצא בגמ' סוטה י' ע"א: דרש רבא מפני מה נענש אסא מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שנאמר (מלכים א' ט"ו) והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי, מאי אין נקי אמר רב יהודה אמר רב אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה, גם אצל אסא לא היתה מלחמת מצוה רק לבנות את גבע בנימין ואת מצפה עיי"ש.

הרב יהודה גרשוני
ירושלים

בענין מכירת נשק לאומות העולם

נתבקשתי לברר להלכה, היות שמדינת ישראל יוצרת ומוכרת נשק לאומות העולם, אם לפי הלכה יש היתר לזה, ובאיזה אופן מותר לפי הלכה למכור נשק ובאיזה אופן אסור לעשות מסחר עם נשק למכור לאומות העולם.

והנה המקור לזה גמ' ע"ז ט"ו ע"ב: אין מוכרין להם לא זיין ולא כלי זיין ואין משחיונים להם את תויון, ואין מוכרין להם לא סדן ולא קולרין ולא כבליים ולא שלשלאות של ברזל וכו' משום דחשידי אשפיכת דמים, ועוד שם: תנו

רבנו אין מוכרין להן תריסין וי"א מוכרין להן וכו' איכא דאמרי תריסין היינו טעמא דלא דכי שלים זינייהו קטלי בגוייהו, ויש אומרים מוכרים להם תריסין דכי שלים זינייהו מערק ערקי וכו' אין מוכרין להן עששיות של ברזל מ"ט החלשי מינייהו כלי זיין, אי הכי אפילו מרי וחציני נמי? אמר רב זביד בפרולא הינדואה, והאידינא דקא מזובנינן אמר ר' אשי לפרסאי דמגנו עלן, ונראה דאנן נמי שרינן השתא למכור לעובדי כוכבים כלי זיין מהאי טעמא ע"כ. ובריטב"א: והאידינא דמזובנינן לפרסאי דמגנו עלן, פירש וכיון דהצלתנו הוא בכלי זיין מותר ולא חיישינן ללפני עור וכו' ע"כ.

והכוונה, שאף שיכול להיות שמשתמש בנשק לרצח ועוברים על לפני עור, בכל זאת כיון דהצלתנו גם כן בנשק זה לא חיישינן ללפני עור.

והנה הרמב"ם פרק ט' מהל' עבודת כוכבים הל' ח': כשם שאין מוכרין לעובד כוכבים דברים שמתזקין בהם ידיהם לעבודת כוכבים כך אין מוכרין להם דבר שיש בו נזק לרבים, כגון דובים ואריות וכלי זיין וכבלים ושולשלאות ואין משחזין להם את הזיין, וכל שאסור למוכרו לעובד כוכבים אסור למוכרו לישראל החשוד למכור לעכו"ם, וכן אסור למכור כלי נזק לישראל ליסטים. היו ישראל שוכנים בין העובדי כוכבים וכתרו להם ברית מותר למכור כלי זיין לעובדי המלך הגייסותיו מפני שעושיין בהם מלחמה עם צרי המדינה להצילה ומצא מגינים עלינו, שהרי אנו שרויין בתוכם, עכ"ל.

ובספר עבודת המלך הל' עבודת כוכבים פרק ס' הל' ט', מה שכתב הרמב"ם היו ישראל שוכנים בין עכו"ם וכתרו להם ברית מותר למכור כלי זיין לעובדי המלך, עיין כסף משנה שכתב שממרא דרב אשי והאידינא דמזובנינן לפרסאי דמגנו עליון, ולשון רבנו אינו משמע כן, ונראה דמקור דברי רבנו מירושלמי פרק ב' דע"ז הלכה א': תני אין מוכרין להם לא זיין ולא כלי זיין כו' תפטר בעיר שכולה גברים, וזהו שכתב רבנו היו ישראל שוכנים בין עכו"ם מותר למכור להם ע"כ דבריו, ומה שהוסיף הרמב"ם וכתרו להם ברית עוד לא מבורר המקור, שצריכים לזה כריתת ברית.

הש"ך (יורה דעה סי' קנ"א סע"ק י"ג) כתב והאידינא נהגו למכור כל כלי זיין לעובדי כוכבים כיון שעל ידם אנו ניצולים מאויבים הבאים עלינו על העיר עכ"ל.

לכאורה היתר זה שייך רק בזמן שאנו בגלות ועמי הגוים מגינים עלינו, אבל בארץ ישראל שאנו מדינה חפשית ואנחנו מגינים על עצמנו, ולא נזקקים להתגנת הגוים לכאורה אין היתר הזה של הש"ך. אבל אפשר לומר כיון שיש עוד חלק גדול מעמנו בני ישראל בגלות ואומות העולם מגינים עליהם, יש למכור להם נשק מטעם שיש בזה גם כדי להגן על אחינו בני ישראל הגרים עמם. אולם בארצות שאין בני ישראל נמצאים שמה (כגון בארצות המזרח, הודו וגם סין ויאפאן ועוד ארצות המזרח), לכאורה אסור למכור להם נשק, הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת נפש, פרק י"ב): אסור למכור לעובדי כוכבים כל

כלי מלחמה ואין משחיוין להם את הזיין ואין מוכרין להם לא סכין ולא קולרין ולא כבלים של ברזל ולא שלשלאות של ברזל הינדואה ולא דובים ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים, אבל מוכרין להן תריסין שאינן אלא להגן, ובהל' י"ג: וכשם שאסרו למכור לעובד כוכבים כך אסור למכור לישראל שמוכר לעובד כוכבים, ומותר למכור כלי זיין לחיל של בני המדינה מפני שהן מגינים על ישראל. עוד שם (בתל' י"ד): כל אסור למכור לעובד כוכבים אסור למכור לישראל שהוא ליסטם מפני שנמצא מחזיק ידי עוברי עבירה ומכשילו, וכל המכשיל עיור בדבר והשיאו עצה שאינו הוגנת או שחיוק ידי עוברי עבירה שהוא עיור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול, תבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לו עכ"ל.

והטעם האיסור בכל אלה, כיון שבני נח מצווין על שבע מצות ואחד מהם על שפיכת דמים כמבואר סנהדרין נ"ו, וברמב"ם פרק ט' ממלכים הלכה א', אסור למכור להם כל סוג כלי זיין המביא לידי שפיכת דמים, כיון שעכו"ם חשדי על רצח ולפיכך אסור לנו למכור כלי זיין מטעם לפני עור לא תתן מכשול, וכמבואר בגמ' ע"ז ו' מנין שלא יושיט כוס של יין לגזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול, ובגמ' מסיק ודוקא דקאי בתרי עברי נהרא, וברש"י עובד כוכבים מצד זה וישראל מצד זה דאי לא יהיב לו לא שקיל ע"כ.

ולפי זה אם אומות העולם יכולים להשיג נשק ממקום אחר ולא דוקא מישראל ואין כאן תרי עברי נהרא, אין איסור של לפני עור, למכור נשק לעכו"ם.

ובר"ן עבודה זרה פרק ראשון, מניין שלא יושיט אדם כוס יין לגזיר וכו': ודוקא דקאי בתרי עברי נהרא, עובד כוכבים מצד זה וישראל מצד אחר דכי לא יהיב ליה האי לא מצי לא מצי שקיל, דיקא נמי דקתני לא יושיט, דלשון הושטה משמע שהוא אינו יכול לנטלו ומיהו משמע שהני מילי לענין איסורא דאורייתא אבל מכל מקום מדרבנן מיהו אסור, שהרי מחויב הוא להפרישו מאיסור והיאך יסייע ידי עוברי עבירה עכ"ל.

ובריטב"א על ע"ז ו' ע"ב, ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול וכו': הכא במאי עסקינן דקאי בתרי עברי נהרא, פירוש דלא מצי שקיל לה, דיקא נמי דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן שמע מינה, וכן הלכה, מיהו ה"מ לענין לפני עור לא תתן מכשול דכל היכא דתבעיה לה סתמא דומיא דמתניתין, והא דגזיר ואבר מן החי שאנו חוששין לתקלה כל היכא דמצי עביד איסור שלא על ידינו ליתא משום לפני עור, ואעפ"י שאפשר שהוא מרבה באיסור על ידינו לא חיישינן, אבל מכל מקום אי תבע ליה בפירוש לאיסורא גהי דמשום לפני עור ליכא אכתרי איסורא במלתא משום מסייע ידי עוברי עבירה, כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקיימא לן שאין מסייעין ידי

ישראל בשביעית ואפילו לומר להם החזקו אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למתות בידו דכל ישראל ערבין זה לזה, וכל שכן שאסור להם לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל, וכדאמרין בפרק שנים אוחזין, דאי לא תימא הכי אנו חיותא לרועה היכי מסרינן וכו' עכ"ל.

ובתוס' שבת דף ג' ע"י ד"ה בבא דרישא פטור ומותר, וכו': ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לזויר מוקי לה בפ"ק דמס' ע"ז ו' ע"ב, דקאי בתרי עברי דנהרא מכל מקום איסורא דרבנן מיהא איכא וכו', וכן ברא"ש שבת ריש פ"ק מהתוס'.

ובשו"ע יורה דעה סי' קנ"א סעי' א', כתב הרמ"א: יש אומרים הא דאסור למכור להם לעכו"ם דברים השייכים לעבודתה היינו דוקא אם אין להם לאחרים כיוצא בו או שלא יכול לקנות במקום אחר אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר ויש מתמירין ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו ע"כ, דברי הרמ"א.

ובשו"ך ס"ק ו' כתב, ההיש אומרים ס"ל דכי היכי דאמרין בש"ס גבי גזיר דאסור להושיט לו כוס יין דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא הוא הדין הכא, ויש מתמירין וסוברין דמכל מקום איסור מדרבנן איכא אפילו לא הוי כמו תרי עברי דנהרא וכל זה לדעת הרב הרמ"א אבל לפי ענ"ד דלא פליגי, דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דע"ז, דבעובד כוכבים או מומר שרי, והגמ"ר ותוס' ורא"ש בפ"ק השבת ותר"ן פ"ק דע"ז מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור, וכדכתב הרא"ש שם דלא גרע מקטן ישראל אוכל גבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול, מה שאין בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו מחויב להפרישו, תדע שהרי כתב הרב בדרכי משה דדעת התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים: סדעת המרדכי שם דשרי ולשון הרא"ש ריש פ"ק דע"ז הוא כלשון התוס' שם אם כן לפי דעת הרב יהיו דברי הרא"ש סותרים זה את זה וכו' ע"כ דבריו. יוצא לפי דעת הש"ך דאפילו לא קאי בתרי עברי דנהרא דאסור בישראל דחייב להפרישו מאיסורא זה דוקא לתת לישראל אסור אבל לעכו"ם מותר, וכן למומר שרי דאין עלינו להפרישו מאיסור דדוקא לפני עור אסור לנו לתת לעכו"ם ולישראל מומר, והיינו בתרי עברי דנהרא דוקא. ובריטבי"א שהבאתי נראה ממש כדברי הש"ך, שכתב דאפילו בשיכול לקנות מאחר שאסור הוא מטעם ערבות דכל ישראל ערבים זה לזה, אבל על עכו"ם אין דין ערבות ע"כ אין בו איסור זה.

ובשלטי הגבורים ריש מסכת ז"ז כתב: וצ"ע היכא דהעובד כוכבים בלא הכי מצי לקנות מעובד כוכבים אחר אי איכא איסור לישראל למכור לו אותו דבר ע"כ.

והנה בחות יאיר סי' קפ"ה כתב וז"ל: דזה כללא הוא דכל היכא דשרינן למכור לעכו"ם ולמומר דברים האסורים מפני שאפשר להשיגו במקום אחר, היינו דוקא בשישנו במציאות לרוב איך שיבוקש ובלי טורח וכו' וחילי דילי

בסברא זו מש"ס מס' ע"ז דף ו' ע"א: איבעיא להו משום הרווחה (הא דאסור לשאת ולתת עמהם, דרווח ואזיל ומודה לע"ז) ועבר ישראל משום לא ישמע על פיך רש"י) או דלמא משום לפני עור (דמזבין ליה בהמה ומקריבה לע"ז ובני נח בצטורו עליה דהיא אחת משבע מצות סנהדרין נ"ו רש"י) למאי נ"מ דאית ליה בהמה לדידיה: אי אמרת משום הרווחה הא קא מרווח ליה, אי אמרת משום עור לא תתן מכשול הא אית ליה לדידיה וכי אית ליה לא עבר משום עור לא תתן מכשול וכו' ע"כ. משמע דאי לית ליה לדידיה אסור משום לפני עור, אף על פי דמצי לקנות מאחרים, והכי משמע במ"ש מלת לדידיה, והטעם משום דצריך לטרוח באחרים, והכי מוכח גמי ממה דק"ל סוף פרק איזה גשר, דלוח עובר על לפני עור אף על פי דמצי להמציא מצות אצל גוי דנפישו בהו מלוים ברביית, והיינו משום דצריך לטרוח אחר זה וכו' עיי"ש בדבריו בזה. ע"כ דברי בעל חות יאיר.

אבל בתוס' קידושין דף נ"ו ע"א ד"ה אבל במתכוין וכו' כתב מפורש דלא סדברי חות יאיר, וז"ל: ועוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא, הלא אם לא יקח ממנו יקח מאדם אחר, ולא שייך לפני עור אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנתרא כגון מושיט כוס יין לגזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרינן פ"ק דמסכת ע"ז נ"ו ע"כ, מפורש דלא כבעל חות יאיר והגה בספר המקנה על קידושין מתרץ דברי רש"י מקושית התוס', דס"ל לרש"י ז"ל, דהא דאמרינן לא יושיט אדם אבר מן החי לבני נח משום לפני עור דוקא בתרי עברי דנתרא, והיינו לאפוקי אם היה יכול ליקח זה הדבר בעצמו, אבל אם הוא בענין שאם לא יתן לו זה יכול להגיעו ע"י איש אחר, או שהוא יכול למצוא אבר מן החי במקום אחר, מכל מקום כיון שזה הדבר בעצמו אינו מגיע לבני נח בעצמו חייב משום לפני עור, כדמשמע גבי אין מוכרין להם כלי זיין, ואין מוכרין להם בהמה דקה משום לפני עור, ואף שיכולין ליקח במקום אחר מכל מקום עובר עליו משום לפני עור, עיי"ש בדבריו בזה.

ולפי זה אין לסתור דברי החות יאיר מדברי התוס', דאדריבה כי דבריו כשיטת רש"י בזה. אבל הפני יהושע קידושין נ"ו מתרץ קושית התוס' על רש"י, דלאו דוקא בלאו דלפני עור איירי אלא לישנא קלילא בעלמא נקיט, ואיסורא וקנסא דרבנן הוא משום שנתן מכשול כדמסקינן בשמעתין להדיא האי לישנא לאו עכברא גנב אלא הורא גנב, עיי"ש בדבריו, וכוונת רש"י לפי הפני יהושע מטעם מסייע, ולפי זה אין הכרח ששיטת רש"י לחדש דבר חדש באיסור לאו דלפני עור כשיטת החות יאיר.

והגה בספר ברכי יוסף על יורה דעה לבעל החיד"א סי' קנ"א מאריך בדברי הש"ך שחולק על הרמ"א, מה שכתב דהא דאסור למכור לעכו"ם דברי ע"ז היינו אם אין להם אחרים כיוצא בו, ויש מחמירין שחביא הרמ"א, דעת היש מחמירין ביאר הרמ"א בדרכי משה דהיינו מה שכתב הר"ן פ"ק דע"ז דאע"ג דיכל ליטלו בלאו הכי אסור מדרבנן, משום דאסור לסייע ידי עוברי עבירה,

והוא דעת התוס' והרא"ש והגהות מרדכי ריש שבת, אבל הש"ך כתב כנ"ל דאין מחלוקת בחבר, דמה שכתבו התוס' והרא"ש ריש שבת והר"ן פ"ק דע"ז מיירי ב"ש ר"ל שחייב להפרישו מאיסורא, מה שאין כן בגוי וישראל מומר דאינו חייב להפרישו מאיסור, ולפום ריהטא נראה להביא ראיה דגם הישראל אסור ליתן לגוי מדרבנן וכמו שהבין הרמ"א בדעת התוס' הרא"ש והר"ן, והוא מגמ' נדרים דף ס"ב, רב אשי הוה ליה ההוא אבא (יער) ובניה לבי נורא (מכרו לעובדי האש, שמציתין את האור בבית עבודת כוכבים שלהן, הר"ן) אמר ליה רבינא לרב אשי האיכא לפני עור לא תתן מכשול, אמר ליה רוב עצים להסקה ניתנו ע"כ, ומסתמא הוה שכיחא עצים למזבן ואפילו הכי אמר ליה רבינא האיכא לפני עור, סלומר מדרבנן מיהו אסור, בשלמא כדעת הרמ"א דלהר"ן פ"ק דע"ז ודעמיה גם לגוי איכא איסור מדרבנן אף דיכול ליטול בלאו הכי משום מסייע ידי עוברי עבירה שפיר קאמר ליה רבינא האיכא לפני עור, סלומר מדרבנן מיהא אסור אף דשכיחא עצים לקנות; אלא אי אמרת כדעת הש"ך דלא אסרו אלא בישראל לא בגוי דאינו מצווה להפרישו, אם כן מאי פריך רבינא האיכא לפני עור הא אסיקנא דליתא לפני עור אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא והא הא שכיחי עצים. הן אמת דאף לדעת הרמ"א תקשי מהא דנדרים להמרדכי פ"ק דע"ז ודעתיה דשרו למכור להם אם מוצאים לקנות ממקום אחר, דאם כן מאי פריך רבינא לרב אשי הא עצים שכיחי ובכהאי גוונא שרי. ודחיקא מלתא לומר דלא שכיחי עצים כי הני דאבא דרב אשו. עוד נראה להביא קצת ראיה ממה שכתב הרמב"ם פרק ח' דשמיטה דין ח': מתחילין ידי גוים בשביעית בחברים בלבד וכו' מפני שאינן מצווין על שביתת הארץ וכו' ע"כ, אלמא משמע דאי היו מצווין היה אסור להתחילם אפילו בדברים, ומעתה להר"ן פ"ק דע"ז ודעמיה דסברי דיכול ליטלו אסור מדרבנן דאסור לסייע ידי עוברי עבירה, הוא הדין גמי לגוי, כיון דהא אשכחן דלהגוי גמי כשהוא מצווה אסור להתחילם אף בדברים.

גם מלשון הר"ן פ"ק דע"ז משמע קצת כדעת הרמ"א, דהרי הר"ן קאי על כוס יין לגויה ועל אבר מן החי לבני נח, ועל שניהם הוא אומר הדוקא בתרי עברי דנהרא ואף דלא קאי בתרי עברי אסור מדרבנן, ומסתמות דבריו דקאי גם אבר מן החי לבני נח עיי"ש, וכדבריו הריטב"א בחידושי פ"ק דע"ז, ולשון פסקי התוס' פ"ק דשבת שכתבו צריך להפריש חבירו מעבירה משמע קצת כדברי הש"ך. והפריי חדש בא"ח סימן תצ"ו במנהגי איסור אות כ"ב כתב דכיון דאין האיסור מוזמן לפני האוסר, ותמתיך מוזמנו הו"ל כתיבי עברי דנהרא ע"ש, ובבאר שבע בתשובותיו סימן ס"א, בעצים שנותנין הגוים ביום אידם ונטולין גם מישראל והביא הרב ז"ל דהיא דפרק בן סורר דף ע"ד, קוואקי ודימוגני היכי יתבינן לחו, ואסר ליתן להם בידים עיי"ש; והרב משאת בנימין סי' פ"ו הביא הך שמענתא והתיר לתת אף בידים והביאו הרב כנסת הגדולה סי' קמ"ה ולא זכר מדברי הבאר שבע, ועיין מה שכתב הרב חוות יאיר בהשטות דף רס"ז ע"ב ודף ע"ד ע"ב יעויין שם.

ותנה ראיתי בתלמידי רבינו יונה על ע"ז דף ו' שכתבו וז"ל: ודוקא דקאי
בתרי עברי דנהרא דלא מצוי איתו שקיל ליה, אבל אם היה הגוי יכול לקחתו
שלא ע"י ישראל מותר לישראל לתת לו האבר, שהרי בלא סיוע ישראל היה
הגוי לוקח אותו, ואין איסור בדבר כלל עכ"ל. וזה כדברי הש"ך ממש. דגבי בן
נח אינו איסור מטעם מסייע ידי עוברי עבירה, ובתוס' חגיגה דף י"ד ע"א:
אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים, דכתיב לא עושה כן לכל גוי ומשפטים
בל ידעום, היה קשה להר"ר אלחנן תיפוק ליה העובד כוכבים העוסק בתורה
חייב מיתה כדאמר סנהדרין נ"ט וכו' והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול
וכו' ויש לומר דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עובד כוכבים אחר שרוצה
ללמדו דליכא לפני עור, כדאמרינן בע"ז ו': המושיט כוס יין לגויר עובר אלפני
עור והני מילי דקאי בתרי עברא דנהרא שבלאו נתינתו אי אפשר להביאו אליו,
אבל אי לאו הכי אינו עובר אלפני עור, הכי נמי אפילו במקום שעובד כוכבים
אחר רוצה ללמדו דליכא לפני עור, מכל מקום אסור משום מגיד דבריו ליעקב
וכו' ע"כ. ובטורי אבן. באבני מלואים, מעיר על דברי התוס', מכל מקום יש
לעיין בכהאי גוונא אם אפשר לעשות העבירה בלאו הכי נתי דאיסור דאורייתא
ליכא אי מיתסר מיהא מדרבנן או לא, דע דגרסינן בפרק קמא דע"ז דף ו', אהא
דתנן ג' ימים לפני אידיהן של נכרים אסור לשאת ולתת עמהן, איבעיא להו
משום הרווחא או משום לפני עור, למאי נ"מ — דאית ליה בהמה לדידיה,
דמשום הרווחא איכא ומשום לפני עור, למאי נ"מ — דאית ליה בהמה לדידיה,
גוונא איסורא דרבנן מיהו איכא אכתי מאי קמ"ל הא אפילו אית ליה לדידיה
אפילו הכי אסור מדרבנן, והא אפילו לטעמא דהרווחא אין כאן איסור תורה
אלא מדרבנן, והתם מדמינן להדדי הא דאית ליה לדידיה להא דקאי בתרי
עברי דנהרא שהביאו התוס', דפריך וכי אית ליה לדידיה לא עבר משום לפני
עור מהא דלא יתן כוס יין לגויר ואבר מן החי לבני נח משום לפני עור, ואוקי
לה בדקאי בתרי עברי דנהרא, והתוס' והרא"ש כתבו שם דאסור להושיט
למומרים דבר איסור אפילו שלהן כי ודאי יאכלוהו, ודוקא דקאי בתרי עברי
דנהרא, משמע מדבריהם היכי דלא קאי בתרי עברי דנהרא אפילו איסורא
דרבנן ליכא. ותמה על זה מהרא"ש ריש שבת דמוכח שם אפילו קאי בתרי
עברי דנהרא אפילו הכי אסור מדרבנן, ומחלק דלא דמי דוודאי מצוין להפריש
עוברי עבירה מן עבירה בדאפשר אבל הכא עסקינן בדלא אפשר משום הכי
דלא קאי בתרי עברי דנהרא והואיל והאי עבירה מוזמן לפני לעשותו באין
מוחה ומעכב על ידו דאם לא יתן לו זה יקח בעצמו, כי נתן לו מאי הוי, הלכך
אפילו איסור דרבנן ליכא. ועיי"ש מה שנסאר בקושיא מגמ' ע"ז כ"א ב': דתניא
ר"ש בן אלעזר אומר לא ישכיר אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו
וכותי זה עושה בו מלאכה בחוש"מ, ופריך מאי איריא מפני שנקראת על שמו
תיפוק ליה משום לפני עור, ומשני חדא ועוד קאמר, והשתא מאי פריך ולמה
לן לשנויא שנויי דחיקא, לימא נ"מ בדאית ליה לכותי זה שדה, אי נמי בדאית
ליה לשכור שדה אחרת אצל כותי או נכרי, דמשום לפני עור ליכא כיון דבלאו

הכי יש לו שדה או אפשר לו לשכור, וכדאיתא התם נבי היכא דאית ליה בהמה
לדידיה דליכא משום לפני עור, אבל משום טעמא דנקראת על שגזו אפילו
בכהאי גוונא נמי אסור, ע"כ דבריו של הטורי אבן.

מדבריו באבני מילואים של הטורי אבן נראה שלא ראה את הש"ך ביו"ד
בסי' קנ"א וגם את הרמ"א, בענין זה שהבאתי לעיל, בדלא קאי בתרי עברי
דנהרי אם יש איסור מדרבנן והחילוק שמחלק הש"ך בין אם מכשיל לישראל
או לגוי.

ועיין במנחת חינוך מצוה דל"ב שתמה על הרמב"ם דלפני עור זה דוקא בדקאי
בתרי עברי דנהרא והרמב"ם השמיט את העיקר הזה המפורש בגמ' ע"ז ובזה
נשאר בצ"ע.

ועיין עוד ב מגן אברהם סי' שמ"ז ס"ק ד': ונראה לי דלכותי ליכא איסור
לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו
וכן איתא בהדיא בע"ז דף ו' וכו' ובע"ז דף ג"ה משמע ברש"י דאפילו בכותי
אסור לסייעו בדבר שנצטווה, ועיין במתצית השקל בזה, ובאבן העזר סי' ה'
בבית שמואל ס"ק י"ח: ויש אוסרים קאי על המכירה לכותי ומכל שכן דאסור
ליתן לו בהמה למתצית שכר משום בני נח מוזהרים על הסירוס וכו' אם באפשר
ליקח ממקום אחר אין איסור משום לפני עור כמ"ש בש"ס בנויר ובי"ד סימן
קנ"א, מיהו כאן יש לומר דאסור דאפשר שיסרס כולם, אלא דבר העומד להקריב
לע"א או לאכילה או אמרינן בודאי לא יקריב כולם ע"כ דבריו.

מבואר דבריו דבר חדש במקום שיכול לקנות במקום אחר אבל כיון שבידו
שיעשה איסור סירוס בכל הבהמות זה נקרא דקאי בתרי עברי דנהרי ויש כאן
איסור לפני עור, ורש"י בע"ז ג"ה שציין הבית שמואל דאפילו בכותי אסור
לסייעו בחבר שנצטווה, כוונתו לרש"י ד"ה: דורכין עם העובד כוכבים בגת
וכו' ומשום מסייע ידי עוברי עבירה ליכא, שהעובד כוכבים לא נצטווה על כך
ע"כ, מוכח דאם היה עובד כוכבים מצווה על כך היה איסור של מסייע לעובד
כוכבים, מפורש ברש"י דלא כהש"ך דבמקום דלא קאי בתרי עברי דנהרא יש
איסור מדרבנן לסייע לגוי בדבר שהוא מצווה על זה.

ולפי זה יוצא לנו לעניננו, שאפילו אם יכולים אומות העולם לקנות נשק
במקום אחר שאין על זה דין לפני עור דלא קאי בתרי עברי דנהרא מכל מקום
יש שיטות שאסור מטעם מסייע עוברי עבירה. וזה נוסף על מה שיוצא משיטת
רש"י לפי המקנה בקדושין ג"ו שהבאתי, דאפילו ביכול לקנות במקום אחר
זה כן נקרא תרי עברי דנהרא ועובר בלפני עור כמבואר לעיל, וכן בחות יאיר
שהבאתי שיטתו לעיל.

ופשוט אם המדובר בנשק מתוכם שאי אפשר להשיגו במקום אחר שבודאי
יש איסור לפני עור מן התורה למכור להם נשק.

אבל כאן יש מקום ספק מצד אחר, אם הנוצרים והמוסלמים יש להם דין
כעובדי כוכבים או כגרי תושב, וזה תלוי במחלוקת הראשונה, ויש לברה
זה בקיצור.

ותנה במאירי ע"ז במשנה ריש ע"ז ובדף ו' כתב, על מה שכתוב במשנה
לפני אידיהן של גוים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם וזה לשונו: ומתוך
כך עקר הדברים גראה לי שדברים אלו כולם לא נאמרו אלא על עובדי האלילים
וצורותיהם וצלמיהם אבל בזמנים הללו מותר לגמרי, ומה שאמרו בגמ' (דף ו'
א' ז' ב') נוצרי לעולם אסור, אני מפרשו מלשון נוצרים באים מארץ מרחק
האמור בירמיה (ד' ט"ז) שקרא אותם העם נוצרים על שם נבוכדנצר, וידוע
שצלם השמש היה בבבל ושכל עם נבוכדנצר היו עובדים לו וכו'. והדברים
נראין וברורין עכ"ל, וכן בתוס' ריש ע"ז דף ב' א', ד"ה אסור לשאת ולתת
עמהם דעכו"ם שבינינו קים לן דלא פלחו לעבודת כוכבים: וכו' עיי"ש.

והמאירי בב"ק דף קי"ג ע"ב וז"ל: הא כל שהוא מעממין הגדורים בדרכי
הדת ועובדי האלהות על איזה צד, אעפ"י שאמונתם רחוקה מאמונתנו אינם
בכלל זה, אלא הרי הם כישאל גמור לדברים אלו אף באבדה ואף בטעות,
ולכל שאר הדברים בלא שום חולק, וכותב עוד: מכל מקום באותם הגדורים
בדרכי הדתות לא נאמר כן, אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את
הדרך כמלא מחט, אלא יקוב הדין את ההר אם לו אם לכשנגדו. ע"כ דברי
המאירי בזה, ועוד מוכח בהמאירי יומא פ"ד, שאנו מצווים לחלל שבת על גוי
שיש לו דת וזה לשונו: פיקוח נפש אין הולכין בו אחר הרוב, כיצד חצר שהיו
בו ישראלים ועובדי כוכבים ומזלות הקדמונים עמהם, שאין מצווים לחלל
שבת עליהם אחר שאין להם שום דת כלל וגם אינם
חוששים לטובת חברת האדם וכו' מוכח מדבריו שאלו הגדורים
בדתות יש לנו מצוה לחלל שבת עליהם. ודו"ק בזה.

ובספר עטרת צבי של הגאון ר' צבי הירש חיות, במאמר תפארת ישראל
כתב שם: דגם הנוצרים משמרים שבע מצות ומאמינים בתורת משה שבאה
מפי ה' למשה, ומאמינים במציאות ה', ואף שמשתפים דבר אחר בעבודתם,
כבר כתב הר"ן ודבנו ירוחם בשם התוס' בכורות ב' ע"ב, מובא ברמ"א אורח
חיים סי' קנ"ו דנכרים לא נצטוו על שיתוף, עיין שו"ת שער אפרים סי' כ"ד,
שו"ת מעיל צדקה סי' כ"ב ושו"ת שב תכתן סי' ל"ה, ושו"ת נדחע ביהודה
מהדורא תניינא סי' קמ"ח, ובתשב"ץ חלק ראשון סי' קל"ט, וכולם תאריכו
בשאלה זו אם נכרים מצווים על שיתוף, ושבע מצות בני נח היינו כללית
מצות הטבעית, אשר גם הנוצרים הישמעאלים דנים עליהם במקומות משפטם,
וגם משגיחים בעין פקוחה על התקיים כמו, גלוי עריות, שפיכת דמים, דינים,
ברכת השם וגול, מדקדקים עליהם ביתר שאת לענוש העוברים, וגם לאבר מן
החי יש רמז בדברי שלוחים שהזהירם שלא יאכלו מן הנחנקים, וכן הישמעאלים
אינם עובדי ע"ז ויר"ד סי' קכ"ד, וגם מדקדקים על שבע מצות וכל ששומר
שבע מצות מפני שנצטוו בתורה על פי ה' ביד משה הרי זה גר תושב אצלנו,
והביא את המאירי בב"ק דף קי"ב, שהבאתי לעיל להוכיח כדבריו בזה.

ועיין במאמר מנחת קנאות של הגאון הג"ל בקונטרס אחרון מהרב המופלג
ר' אברהם יענר ראב"ד קראקא, שמעיר על דבריו, ותשובותיו שהרב הגאון

המפואר מהר"ץ חיות שמתוכח אתו בזה אם לתת להם דין גר תושב. ועיין בתשובות הרמב"ם בהוצאת אברהם חיים פריימן סי' ש"ט, שהמוסלמים אינם עובדי ע"ז כלל והם מיחדים לאל יתעלה, ובהל' מאכלות אסורות פרק י"א הל' ז' כתב: כל גוי שאינו עובד ע"ז כגון אלו הישמעאלים יינם אסור בשתייה ומותר בהנאה עייש, ומוכח מהבריו שהנוצרים שמאמינים בשיתוף יש להם דין עובדי ע"ז. ובכל זאת לפי השיטות שהנוצרים אינן עובדי ע"ז, ויש להם דין של גר תושב, מותר למכור להם נשק כיון שהם שומרים ז' מצות בני נח. ואף שאין מקבלים גר תושב בזמן הזה (ערכין דף כ"ט): אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, כבר נמצא בספר חמדת ישראל, להגאון ר' מאיר דן פלאצקי, בקונטרס גר מצוה זהה אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג דין זה בעכו"ם שרוצה להיות גר תושב שצריך קבלה אבל לא בבני נח שלא עבדו ע"ז מעולם ומקיימין ז' מצות לא צריכים קבלה ונעשין גר תושב לענין ההחיותו, וכן הוכיח מהרמב"ם, ועיין בכסף משנה בפרק י"א ממאכלות אסורות הל' ז' בזה.

והנה כבר הובא בראש דברינו יסוד להתיר מכירת נשק לאותם מעמי העולם שגרים ביניהם מבני ישראל, שהנשק משמש גם להגן עליהם. אכן במדינות של אומות העולם שאין בני ישראל גרים ביניהם אין ההיתר הזה ויש להעיר עוד שעמים אלה מעמי המזרח הרחוק וכיו"ב אינם גם בגדר גר תושב, גם לאותם המצודים לראות בנוצרים ומוסלמים מדין זה.

לפי הרמב"ם בהל' עבודת כוכבים (פרק ט' הל"ט) שכתב עוד תנאי בזה: היו ישראל שוכנים בין העובדי כוכבים וכתו להם ברית מותר למכור כלי זיין לעבדי המלך וגייסותיו וכו'. הרי שבלי כריתת ברית אסור למכור להם אפילו יאמרו שמגנים עלינו, וזה לא שכיח שיעשו ברית איתנו, אך אולי כוונת הדברים למדינות שבהם יש ליהודים זכות אזרחים שממילא חובת הגנת המדינה חלה עליהם באותה מדה כמו על שאר אזרחיה. וצע"ב. ועצם מקור הרמב"ם שצריכים כריתת ברית אינני יודע מה הוא. ויש לברר עוד נקודה מה שנאמר בגמ' שבעות דף ל"ה ע"ב: דאמר שמואל מלכותא דקטלה חד משייתא בעלמא לא מיענשא וכו' האלף לך שלמה למלכותא דרקיעא ומאתים לנוטרים את פרו וברש"י, באנגריא דעבודת המלך, ובתוס' בהוצאת למלחמת הרשות קאמר, ובמהר"ץ חיות כתב: נראה בעיני שמואל לטעמיה דס"ל בכל מקום דינא דמלכותא דינא עיי"ש בדבריו.

ואם כן גם למלכות של אומות העולם נאמרה הלכה זו, ויצא שיש להם רשות לעשות מלחמה ואין זה בכלל לא תרצה שגם בני נח מצווין על זה, ובכל זאת אין מוכרין להם נשק אפילו נודע שהם צריכים את הנשק למלחמות שאין בזה לא תרצה, כי יש גם חשש סביר שישתמשו שלא כפי הדין.